

Sygn. akt III AUa 192/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 czerwca 2021 r.

*Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:*

Przewodniczący: Sędzia SA Anna Michalik

Sędziowie: Sędzia SA Dorota Szarek (spr.)

Sędzia SO (del.) Anita Górecka

po rozpoznaniu w dniu 23 czerwca 2021 r. w Warszawie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy R. R. (1) prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą (...) w P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W.

z udziałem O. M.

o podleganie ubezpieczeniom społecznym i podstawę wymiaru składek

na skutek apelacji R. R. (1) prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą (...) w P.

*od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie XIV Wydział Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych*

z dnia 18 września 2020 r. sygn. akt XIV U 967/20

*uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie przed Sądem Okręgowym w Warszawie XIV
Wydziałem Pracy i Ubezpieczeń Społecznych i przekazuje sprawę temu sądowi do ponownego
rozpoznania oraz pozostawia temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.*

Dorota Szarek Anna Michalik Anita Górecka

Sygn. akt III AUa 192/21

UZASADNIENIE

Decyzją z 27 marca 2020 r., nr (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W., na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3, w związku z art. 38 ust. 1 i art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. a i c oraz art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt 2 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 266 z późn. zm.) stwierdził, że O. M. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w okresie od 22 lutego 2017 r. do 29 marca 2017 r. jako zleceniobiorca u płatnika składek (...). Jednocześnie na podstawie art. 18 ust. 1 i 3, art. 20 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 81 ust. 1 i 6 ustawy z 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1373 z późn. zm.) Zakład Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W. ustalił O. M. podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, wypadkowe

i zdrowotne w wysokości:

Miesiąc/ rok	Kod ubezpieczenia	Podstawa wymiaru składek				Składka na ubezpieczenie zdrowotne			
		na na ubezpieczenia ubezpieczenie							
		Emerytalne i rentowe							
03-2017	(...)	1 200,00 zł					1 200,00 zł	1 064,88 zł	95,84 zł

W ocenie organu rentowego, zawarta z ww. ubezpieczonym umowa, której przedmiotem było zwykle świadczenie pracy kierowcy na rzecz zlecającego, była umową o świadczenie usług do której stosuje się przepisy dotyczące zlecenia. ZUS stwierdził, że z tytułu wykonywania umowy O. M. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu, a wynagrodzenie wypłacane z tytułu wykonywania umów cywilnoprawnych stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, wypadkowe i ubezpieczenie zdrowotne.

R. R. (1), reprezentowany przez pełnomocnika, w złożonym odwołaniu powyższą decyzję zaskarżył w całości, w tym w zakresie ustalenia podstawy wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, wypadkowe i zdrowotne. Odwołujący się wniósł o uznanie, że zaskarżona decyzja została wydana z rażącym naruszeniem przepisów o postępowaniu przed organem rentowym, i w konsekwencji o jej uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania organowi rentowemu.; względnie, uwzględnienie odwołania poprzez zmianę zaskarżonej decyzji w całości poprzez ustalenie, że zawarte przez skarżącego umowy o dzieło nie podlegają ubezpieczeniu społecznemu i nie stanowią umów o świadczenie usług, do których stosowałyby się przepisy o umowie zleceniu, skutkującymi zakwalifikowaniem tych umów do umów podlegających ubezpieczeniu. Ponadto odwołujący się wniósł orzeczenie o kosztach postępowania zgodnie z treścią norm przepisanych, w tym zasądzenie od organu rentowego na rzecz płatnika kosztów zastępstwa prawnego według norm przewidzianych oraz dopuszczenie dowodów wskazanych w treści odwołania.

W odpowiedzi na odwołanie, Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o jego oddalenie oraz zasądzenie od odwołującego na rzecz organu rentowego kosztów procesu według norm przepisanych.

Wyrokiem z 18 września 2020 r. Sąd Okręgowy w Warszawie XIV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie i zasądził od R. R. (1) prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą (...)

w P. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W. zwrot kosztów zastępstwa procesowego, pozostawiając ich szczegółowe rozliczenie referendarzowi sądowemu.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych:

R. R. (1) prowadzi działalność gospodarczą pod firmą (...). Dla realizacji zamierzeń gospodarczych zatrudnia kierowców .

W dniu 22 lutego 2017 r. R. R. (1) zawarł z O. M., obywatelem (...), umowę cywilnoprawną nazwaną „umowa o dzieło z kierowcą”. Przedmiotem umowy było „wykonanie przez Wykonawcę przewozu przesyłek towarowych, zwanych „Towarem”, obejmującego 30 tras, zwanych „dostawami” na określonych przez Zamawiającego trasach w relacjach krajowych i międzynarodowych (w obszarze państw należących do Unii Europejskiej oraz strefy Schengen) środkami transportu samochodowego Zamawiającego zwanych „pojazdem”. Zgodnie z § 3 pkt 1 umowy: wykonawca zobowiązał się wykonywać obowiązki wynikające z umowy z najwyższą starannością oraz wedle najlepszej wiedzy i umiejętności. Zgodnie z § 7 pkt 1 umowy: „Wykonawca wykona dzieło na podstawie przygotowanego przez Zamawiającego harmonogramu przewozu obejmującego 30 dostaw”. Zgodnie z §10 pkt 4 umowy strony zgodnie postanowiły, że wytyczne dotyczące załadunku Towaru oraz dokumentacji przewozowej będą każdorazowo zawarte w zleceniu spedycyjnym. Zgodnie z § 14 umowy: Wykonawca zobowiązany jest rzetelnie i starannie wykonywać obowiązki nałożone postanowieniami niniejszej Umowy (...).Ubezpieczony, w ramach zawartej ww. umowy, był zobowiązany do przestrzegania: tajemnicy przedsiębiorstwa "klauzula poufności", zakazu konkurencji, do wykonania przedmiotu umowy osobiście bez możliwości powierzenia przewozu towaru innemu przewoźnikowi.

Wyżej wskazana umowa miała zostać wykonana w okresie od 22 lutego 2017 r. do 29 marca 2017 r. Zapisy umowy dotyczące wysokości wynagrodzenia zostały unormowane w § 21. Za wykonanie umowy ubezpieczony miał otrzymać wynagrodzenie podstawowe w wysokości 1.200 zł brutto. Obok wynagrodzenia podstawowego, zgodnie z umową, ubezpieczonemu przysługiwało wynagrodzenie prowizyjne stanowiące równowartość brutto łącznej ilości przejechanych kilometrów pomnożonej przez kwotę 0,15 zł brutto; dodatek w kwocie 200 zł. brutto pod warunkiem utrzymania i nieprzekroczenia normy zużycia paliwa na poziomie 12.00-12.70 litrów na 100 km w trakcie całego okresu objętego umową; bonus ECO za oszczędność paliwa w kwocie 200 zł brutto przysługujący tylko wtedy, gdy norma zużycia paliwa w całym okresie obowiązywania umowy wyniesie mniej niż 12 litrów na 100 km. Z tytułu ww. umowy ubezpieczony otrzymał wynagrodzenie w kwocie 1.200 zł brutto. Ubezpieczony oświadczył, że posiada wszelkie niezbędne uprawnienia wymagane przez obowiązujące przepisy do wykonywania przewozu towarów w relacjach krajowych i międzynarodowych, w tym aktualne prawo jazdy kategorii uprawniające do prowadzenia pojazdów przystosowanych do transportu towarów o DMC 3,5 tony oraz podjęcia legalnej pracy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Ubezpieczony, w ramach zawartej umowy, wykonał 21 tras, za które zostało mu wypłacone wynagrodzenie.

Z powyższego tytułu płatnik składek nie zgłosił O. M. ubezpieczeń: emerytalnego, rentowych i wypadkowego w okresie wykonywania umowy a także nie zadeklarował należnych składek na poszczególne ubezpieczenia od wynagrodzenia wypłaconego z tytułu wykonywania pracy na podstawie ww. umowy. W okresie wykonywania umów O. M. nie posiadał innego tytułu do objęcia ubezpieczeniami społecznymi.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dokumentacji organu rentowego. Treść dokumentów jak ich forma nie budziły zastrzeżeń i wątpliwości stron, nie ujawniły się też takie okoliczności, które należałoby brać pod uwagę z urzędu, a które podważyłyby wiarygodność tej kategorii dowodów i godziły w ich moc dowodową od strony materialnej czy formalnej. Dokumenty urzędowe stanowiły zatem dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone (art. 244 k.p.c.). W ocenie Sądu nie budzi wątpliwości zakres obowiązków ubezpieczonego, w związku z zawartą z płatnikiem umową. Ponadto zauważył, iż druga strona postępowania nie przedstawiła innych wniosków dowodowych w szczególności pozwalających na dokonanie innych ustaleń faktycznych. W tej sytuacji Sąd Okręgowy uznał, iż materiał dowodowy jest kompletny i wyczerpujący a nadto pozwala na poczynienie nie budzących wątpliwości ustaleń faktycznych.

Na podstawie przedstawionych wyżej okoliczności Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołanie nie zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd I instancji wskazał, że w rozpoznawanej sprawie spór dotyczył kwalifikacji prawnej umowy nazwanej „umową o dzieło” jakie odwołujący się zawarł z ubezpieczonym, obywatelem (...). Kwestią sporną było, czy strony istotnie zawarły

umowę o dzieło nierodzącą obowiązku ubezpieczenia społecznego, czy też zawarły umowę zlecenia, która stanowi tytuł do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych. Poza sporem w sprawie niniejszej pozostawał fakt, że w ramach zawartej z R. R. (1) umowy ubezpieczony, obywatel (...), świadczył pracę kierowcy.

Sąd Okręgowy przytoczył przepisy prawa krajowego, międzynarodowego i prawa wspólnotowego dotyczące zabezpieczenia społecznego.

Sąd I instancji wskazał również na przepisy regulujące umowę o dzieło i zlecenie i uznał, że umowy pomiędzy (...) a ubezpieczonym nie da się zakwalifikować jako umowy o dzieło, gdyż celem wykonywanych przez niego czynności kierowcy nie było wykonanie konkretnego dzieła ale załadowanie, przewiezienie, rozładowanie towaru. Ubezpieczony był zobowiązany do wykonywania ww. czynności jedynie z należytą starannością. Wykonywane przez niego czynności miały charakter powtarzalny.

Wobec powyższego, w ocenie Sądu Okręgowego nie ulega wątpliwości że takiemu zobowiązaniu nie można przypisać cech przedmiotowo istotnych umowy o dzieło, a oczekiwania stron, towarzyszące zawieraniu i wykonywaniu badanej umowy, nazywanej przez strony umową o dzieło, mogły się zrealizować wyłącznie jako elementy innej umowy - umowy zlecenia, która jest regulowana w art. 750 k.c.

Sąd I instancji nadmienił, że R. R. (1), w ramach prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej polegającej na transporcie i spedycji towarów, na wykonywanie czynności kierowcy zawierał umowy także z innymi osobami, obywatelami Ukrainy, ponadto wszystkie umowy cechowała ta sama treść, co jednoznacznie wskazuje na powtarzalność wykonywanych czynności.

W ocenie Sądu Okręgowego ma rację organ rentowy twierdząc, że ubezpieczony, świadcząc pracę na podstawie umowy zawartej z płatnikiem podlegał obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym.

Reasumując, w ocenie Sądu Okręgowego, kwestionowana umowa nosi cechy umowy zlecenia (art. 750 k.c.) a nie umowy o dzieło. I z tego względu podlega obowiązkowi składkowemu. Wobec powyższego, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. orzekł o oddaleniu odwołania .

Wyrok Sądu I instancji zaskarżył w całości apelacją odwołujący, zarzucając mu:

1. wydanie orzeczenia w warunkach nieważności postępowania w związku z pozbawieniem strony prawa do obrony (art. 379 pkt 5 k.p.c.) w związku z wydaniem wyroku na posiedzeniu niejawnym w sytuacji braku zaistnienia przesłanek z art. 148 (1) § 1 k.p.c. i jednoczesnym zaistnieniu przesłanek uniemożliwiających wydanie wyroku na posiedzeniu niejawnym określonych w art. 148 (1) § 2 k.p.c., a także poprzez niewydanie i nedoręczenie stronom obligatoryjnego postanowienia z art. 235(2) § 2 k.p.c., co uniemożliwiło odwołującemu się (ale również uczestnikowi) wypowiedzenie się przed merytorycznym rozstrzygnięciem sprawy co do przesłanek pominięcia wnioskowanych w odwołaniu dowodów, w wyniku czego rażąco zostało naruszone prawo odwołującego się (ale również ubezpieczonego) do obrony, a także w związku z nedoręzeniem ubezpieczonemu odpisu odwołania oraz dalszych pism procesowych w sprawie w sposób gwarantujący otrzymanie ich przez ubezpieczonego i w ten sposób zaniechanie poinformowania ubezpieczonego o toczącym się postępowaniu i pozbawienie tym samym ubezpieczonego czynnego udziału w sprawie, co również prowadzi do nieważności postępowania przed Sądem I instancji.

W związku z powyższym odwołujący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości, zniesienie postępowania w dotkniętym nieważnością zakresie (tj. w całości) i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie XIV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej, na zasadzie art. 386 § 2 k.p.c. i art. 108 2 k.p.c.

Na wypadek nieuwzględnienia powyższego zarzutu i wniosku, ww. wyrokowi zarzucił:

2. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 10 k.p.a. w zw. z art. 123 ustawy systemowej - polegające na pominięciu przez Sąd I instancji istotnej, wynikającej z akt kontroli, okoliczności, że zaskarżona decyzja nie została ubezpieczonemu w ogóle doręczona, przez co brak jest podstaw do przyjęcia, by ww. decyzję uznać za istniejącą w obrocie prawnym; ww. wadliwość uniemożliwiła, w ocenie skarżącego, wydanie przez Sąd I instancji rozstrzygnięcia o charakterze merytorycznym, brak ten wymagał bowiem wszczęcia w ww. zakresie procedury naprawczej przed organem rentowym i doręczenia zaskarżonej decyzji uczestnikowi w sposób przewidziany normami procedury administracyjnej, co wynika z art. 123 ustawy systemowej; procedura naprawcza w tym zakresie nie mogła natomiast zostać (i nie została) przeprowadzona przed Sądem I instancji i w związku z powyższym wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości wraz z poprzedzającą go decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W. z 27 marca 2020 r., i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania organowi rentowemu oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującego się zwrotu kosztów zastępstwa prawnego za obie instancje według norm przepisanych.

Na wypadek nieuwzględnienia również powyższego zarzutu i wniosku, ww. wyrokowi zarzucił:

3. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj.:

a) przepisu art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 235(2) § 1 k.p.c. polegające na pominięciu przeprowadzenia wnioskowanego w odwołaniu dowodu z przesłuchania w charakterze strony odwołującego się R. R. (1) oraz dodatkowo w zw. z art. 232 zd. drugie k.p.c. w związku z niedopuszczeniem z urzędu przez Sąd dowodu z przesłuchania w charakterze strony uczestnika na fakty wskazane w odniesieniu do odwołującego się w odwołaniu, a w odniesieniu do dowodu z przesłuchania w charakterze strony uczestnika na fakt sposobu realizacji spornej umowy oraz podlegania przez uczestnika ubezpieczeniom społecznym na (...), które to fakty były istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, a w szczególności dla oceny charakteru spornej umowy i w odniesieniu do których to dowodów nie zachodziły przesłanki ich pominięcia, co skutkowało rozstrzygnięciem sprawy wyłącznie w oparciu o szczątkowy materiał dowodowy zgromadzony w postępowaniu administracyjnym przez organ rentowy i w konsekwencji dowolnym przyjęciem przez Sąd I instancji oceny prawnej spornej umowy, w tym m.in. brak ustalenia przez Sąd I instancji, czy uczestnik O. M. podlega ubezpieczeniom społecznym w sytuacji, w której zgodnie z postanowieniami Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą o zabezpieczeniu społecznym, sporządzonej w Kijowie 18 maja 2012 r. (Dz. U. 2013 poz. 1373), ratyfikowanej ustawą z 10 października 2012 r. (Dz. U. 2012 poz. 1378), obywatel Ukrainy nie podlega polskiemu systemowi ubezpieczeń m.in. w sytuacjach określonych w art. 7 oraz 8 powołanej umowy;

b) przepisu art. 233 § 1 k.p.c. polegające na błędzie w ustaleniach faktycznych, w oparciu o które Sąd I instancji nieprawidłowo ocenił charakter prawny spornej umowy jako umowy o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy o zleceniu i oparciu orzeczenia jedynie na niektórych dowodach zgromadzonych w sprawie bez wyjaśnienia dlaczego inne dowody (w szczególności zarejestrowane przez właściwy urząd oświadczenie o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi na podstawie umowy o dzieło) zostały pominięte przy ustalaniu stanu faktycznego, chociaż miały w sprawie istotne znaczenie, czym Sąd I instancji naruszył również przepis art. 327 (1) § k.p.c. ponieważ uzasadnienie wyroku nie zawiera wszystkich wymaganych elementów, w szczególności nie wskazuje dlaczego Sąd I Instancji oparł się na niektórych tylko dowodach, co uniemożliwia dokonanie kontroli instancyjnej wydanego orzeczenia.

W związku z powyższym – w związku z zaistnieniem przesłanki z art. 386 § 4 k.p.c. na skutek uchybień opisanych w punkcie 3 lit. a, tj. koniecznością przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości – odwołujący wniósł o uchylenie wyroku Sądu I instancji w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie XIV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach instancji odwoławczej.

Na wypadek uznania, że wskazane powyżej uchybienia nie wymagają przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, odwołujący wniósł o przesłuchanie odwołującego się oraz uczestnika na rozprawie apelacyjnej na fakty wskazane w odwołaniu oraz uczestnika na fakt jego sytuacji w zakresie podlegania ubezpieczeniom społecznym na (...) w okresie poprzedzającym realizację przez uczestnika spornej umowy na rzecz odwołującego się (doręczenie wezwania

dla odwołującego się na adres wskazany w aktach sprawy; jednocześnie odwołujący wskazuje, że nie dysponuje innym adresem uczestnika niż adres wskazany w odwołaniu), oraz w konsekwencji o zmianę zaskarżonego wyroku i poprzedzającej go decyzji organu rentowego poprzez stwierdzenie, że ubezpieczony nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym u odwołującego się w okresach wskazanych w zaskarżonej decyzji z uwagi na brak istnienia tytułu do ww. ubezpieczeń, zważywszy wykonywanie przez ubezpieczonego zatrudnienia na warunkach zawartej przez strony umowy o dzieło (art. 627 k.c.), nie zaś — jak błędnie uznał Sąd I instancji — umowy o świadczenie usług (art. 755 k.c. w zw. z art. 750 k.c.), jak również wniósł o zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującego się zwrotu kosztów.

W odpowiedzi na apelację organ rentowy wniósł o jej oddalenie i zasądzenie na rzecz organu rentowego zwrotu kosztów postępowania za drugą instancję według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna i prowadzi do uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że postępowanie apelacyjne ma merytoryczny charakter i jest dalszym ciągiem postępowania rozpoczętego przed sądem pierwszej instancji. Zgodnie z treścią art. 378 § 1 k.p.c., sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. Rozważając zakres kognicji sądu odwoławczego, Sąd Najwyższy stwierdził, iż sformułowanie „w granicach apelacji” wskazane w tym przepisie oznacza, iż sąd drugiej instancji między innymi rozpoznaje sprawę merytorycznie w granicach zaskarżenia, dokonuje własnych ustaleń faktycznych, prowadząc lub ponawiając dowody albo poprzestaje na materiale zebrany

w pierwszej instancji, ustala podstawę prawną orzeczenia niezależnie od zarzutów podniesionych w apelacji oraz kontroluje poprawność postępowania przed sądem pierwszej instancji, pozostając związany zarzutami przedstawionymi w apelacji, jeżeli są dopuszczalne, ale biorąc z urzędu pod uwagę nieważność postępowania, orzeka co do istoty sprawy stosownie do wyników postępowania (vide: uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 31 stycznia 2008 r., sygn. akt III CZP 49/07, OSNC 2008/6/55). Dodatkowo, należy wskazać, iż dokonane przez sąd pierwszej instancji ustalenia faktyczne, sąd drugiej instancji może podzielić i uznać za własne (por. wyrok Sądu Najwyższego z 8 października 1998 r., sygn. akt II CKN 923/97, OSNC 1999/3/60). Zasadne wniesienie apelacji powinno zatem prowadzić przede wszystkim do wydania orzeczenia reformatoryjnego, a wyjątkowo tylko orzeczenia kasatoryjnego.

Z art. 386 k.p.c. wynika, że sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w trzech wypadkach: w razie stwierdzenia nieważności postępowania (art. 386 § 2 k.p.c.), w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo, gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 k.p.c.). Przy czym wystąpienie pierwszej z tych przesłanek wiąże sąd odwoławczy, który w takim wypadku jest zobligowany do wydania orzeczenia kasatoryjnego, zaś pozostałe dwie mają charakter fakultatywny.

Nieważność postępowania zachodzi w wypadkach wskazanych w art. 379 k.p.c. Zalicza się do nich: niedopuszczalność drogi sądowej, brak zdolności sądowej lub procesowej strony, organu powołanego do jej reprezentowania lub przedstawiciela ustawowego, albo gdy pełnomocnik strony nie był należycie umocowany, jeśli to samo roszczenie między tymi samymi stronami toczy się sprawa wcześniej wszczęta albo jeżeli sprawa taka została już prawomocnie osądzona, jeżeli skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy, jeżeli strona została pozbawiona możliwości obrony swych praw oraz jeżeli sąd rejonowy orzekł w sprawie, w której sąd okręgowy jest właściwy bez względu na wartość przedmiotu sporu.

W niniejszej sprawie odwołujący się podniósł zarzut nieważności postępowania wskazując, że na skutek uchybień Sądu pierwszej instancji został pozbawiony możliwości obrony swoich praw, co stanowi bezzwzględną przesłankę odwoławczą wynikającą z art. 379 pkt 5 k.p.c. Odwołujący zarzucił mianowicie, że wydanie wyroku nastąpiło na posiedzeniu

niejawnym w sytuacji braku zaistnienia przesłanek z art. 148¹ § 1 k.p.c. i jednoczesnym wystąpieniu przesłanek uniemożliwiających wydanie wyroku na posiedzeniu niejawnym, a także poprzez niewydanie i niedoręczenie stronom obligatoryjnego postanowienia z art. 235² § 2 k.p.c. co uniemożliwiło odwołującemu się i uczestnikowi wypowiedzenie się przed merytorycznym rozstrzygnięciem sprawy, a także w związku z niedoręčeniami ubezpieczonemu odpisu odwołania oraz pism w postępowaniu przed organem.

Rozpoznanie tego zarzutu wymagało poczynienia ustaleń przez Sąd Odwoławczy pod kątem prawidłowości procedowania przez Sąd pierwszej instancji oraz oceny, czy w istocie prawo odwołującego się do obrony zostało naruszone w stopniu określonym w art. 379 pkt 5 k.p.c. W przedmiotowej sprawie odwołanie R. R. (1) od decyzji ZUS z 27 marca 2020 r. stwierdzającej, że O. M. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w okresie od 22 lutego 2017 r. do 29 marca 2017 r. jako zleceniobiorca u płatnika składek (...) oraz ustalającą podstawę wymiaru składek na te ubezpieczenia i ubezpieczenie zdrowotne wpłynęło do Sądu Okręgowego 26 czerwca 2020 r. W odwołaniu zawarte zostały następujące wnioski dowodowe: o przeprowadzenie dowodu z przesłuchania uczestnika O. M., o zwrócenie się do (...) o dostarczenie raportu sporządzonego w celu weryfikacji realizacji umowy o dzieło zawartej z uczestnikiem oraz innej dokumentacji związanej z wykonywaniem umowy o dzieło, zażądanie od ZUS akt kontroli przeprowadzonej u odwołującego się w zakresie dotyczącym uczestnika oraz wniosek o spowodowanie skutecznego doręczenia zaskarżonej decyzji uczestnikowi.

Zarządzeniem z 11 sierpnia 2020 r. Sąd Okręgowy nakazał doręczyć pełnomocnikowi odwołującego się oraz ubezpieczonemu odpis odpowiedzi na odwołanie celem ustosunkowania się i złożenia wniosków dowodowych udzielając 14 dniowego terminu pod rygorem pominięcia. Powyższe zarządzenie zostało doręczone pełnomocnikowi odwołującego się 17 sierpnia 2020 r., natomiast ubezpieczony nie podjął przesyłki w terminie, pomimo podwójnej awizacji. Zwrot nastąpił 4 września 2020 r. (epo k. 22 a. s.). W dniu 18 września 2020 r. Sąd Okręgowy wydał wyrok, w którym oddalił odwołanie R. R. (2).

Mając na uwadze przedstawione okoliczności, Sąd Apelacyjny uznaje za zasadny zarzut, że w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji doszło do uchybień procesowych prowadzących do nieważności postępowania z przyczyn określonych w art. 379 pkt 5 k.p.c. skutkiem czego odwołujący się został pozbawiony możliwości obrony swych praw.

Trafnie odwołujący się podniósł w apelacji, że brak było podstaw do wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym, z pominięciem rozprawy a ponadto wadliwe było pominięcie przez Sąd Okręgowy wydania postanowienia o oddaleniu dowodów wnioskowanych przez odwołującego się, w szczególności dowodu z przesłuchania odwołującego się w charakterze strony na fakty wskazane w odwołaniu. Sąd Apelacyjny aprobuje stanowisko odwołującego się, że wniosek o przesłuchanie odwołującego się złożony w odwołaniu implicite zawierał w sobie wniosek o przeprowadzenie rozprawy, zatem nie było możliwe wydanie w sprawie wyroku na posiedzeniu niejawnym, co wprost wynika z art. 148¹ § 3 k.p.c. zgodnie z którym rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym jest niedopuszczalne, jeżeli strona w pierwszym piśmie procesowym złożyła wniosek o przeprowadzenie rozprawy, chyba że pozwany uznał powództwo.

Nadto, jak słusznie podniósł odwołujący się w apelacji odpis odwołania nie został doręczony uczestnikowi co stanowi uchybienie mogące stanowić podstawę do zarzutu pozbawienia możliwości wzięcia czynnego udziału w sprawie.

W kwestii pominięcia przeprowadzenia wnioskowanych dowodów z przesłuchania

w charakterze stron odwołującego się oraz uczestnika, podnieść należy, że jak wynika z art. 235² § 1 k.p.c. sąd może w szczególności pominąć dowód, którego przeprowadzenie wyłącza przepis kodeksu, mający wykazać fakt bezsporny, nieistotny dla rozstrzygnięcia sprawy lub udowodniony zgodnie z twierdzeniem wnioskodawcy, nieprzydatny do wykazania danego faktu, niemożliwy do przeprowadzenia, zmierzający jedynie do przedłużenia postępowania, gdy wniosek strony nie odpowiada wymogom art. 235¹ k.p.c., a strona mimo wezwania nie usunęła tego braku. Pomijając dowód, sąd wydaje postanowienie, w którym wskazuje podstawę prawną tego rozstrzygnięcia (§ 2).

W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy nie wydał powyższego postanowienia oraz nie wskazał w uzasadnieniu wyroku z czego pominięcie to wynikało oraz jakie powody zdecydowały o pominięciu obu tych dowodów. Pominięcie przez Sąd Okręgowy wnioskowanych przez odwołującego się dowodów skutkowało pozbawieniem go możliwości obrony jego praw w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. Nie miał on bowiem realnej możliwości przedstawienia swego stanowiska w sprawie zgodnie ze złożonym wnioskiem.

Jak wynika z ugruntowanych w judykaturze poglądów nieważność postępowania z powodu pozbawienia strony możliwości obrony jej praw zachodzi w przypadku naruszenia przepisów postępowania, którego skutkiem jest niemożność działania strony w postępowaniu lub w jego istotnej części. Chodzi zatem o uchybienia procesowe o takiej skali i znaczeniu, które faktycznie uniemożliwiły stronie dochodzenie lub obronę przysługujących jej praw przed merytorycznym rozstrzygnięciem sporu. Nie każde zatem naruszenie przepisów postępowania, nawet jeśli miało ono wpływ na wynik sprawy, może być uznane za podstawę nieważności postępowania objętą art. 379 pkt 5 k.p.c. (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z 5 listopada 2020 r., II CZ 51/20, wyrok Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2020 r. III UK 380/19).

W ocenie Sądu Odwoławczego wszystkie powyższe przesłanki nieważności postępowania zaistniały w przedmiotowej sprawie, dlatego zaskarżony wyrok podlegał uchyleniu, postępowanie przed Sądem pierwszej instancji zostało zniesione, a sprawa została przekazana Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy przed wydaniem wyroku powinien prawidłowo doręczyć odpis odwołania i innych pism procesowych ubezpieczonemu, rozpoznać sprawę na rozprawie oraz podjąć decyzje procesowe w przedmiocie wnioskowanych dowodów. ***Biorąc pod uwagę powyższe, Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 386 § 2 w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c. i art. 108 § 2 k.p.c.***

Dorota Szarek Anna Michalik Anita Górecka